

Sporcuların Antrenörlerinden Algıladıkları Etik Dışı Davranış Algısına Göre Saldırganlık ve Öfke Davranışlarının İncelenmesi

Burcu GÜVENDİ^{1*}

Burçak KESKİN¹

¹ Yalova Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, YALOVA

DOI: 10.31680/gaunjss.718565

Orijinal Makale / Original Article

Geliş Tarihi / Received: 11.04.2020

Kabul Tarihi / Accepted: 09.05.2020

Yayın Tarihi / Published: 15.06.2020

Öz

Bu çalışmanın amacı sporcuların antrenörlerinden algıladıkları etik dışı davranış algısına göre saldırganlık ve öfke davranışları incelenerek bir takım bağımsız değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmaktır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Maxwell ve Moores (2007) tarafından geliştirilen, Gürbüz, Kural ve Özbek (2019) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik güvenilirlik çalışması yapılan Sporda saldırganlık ve öfke ölçeği, Güven ve Öncü (2012) tarafından geliştirilen Antrenörün Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise betimsel istatistikler, t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Tukey çoklu karşılaştırma, Pearson korelasyon testleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgularsonucunda saldırganlık ve öfke boyutu ile antrenörlerin etik dışı davranış algısı ile ilgili sporcu algısı ölçeği toplam puanı arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Millilik durumlarına göre anlamlı farklılık görülmemiştir. Saldırganlık alt boyutu cinsiyete göre anlamlı farklılık görülmezken, erkek sporcuların öfke düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Antrenörlerin etik dışı davranış algısı ile ilgili sporcu algısı ölçeği toplam puanında ise cinsiyete göre anlamlı farklılık saptanmamıştır. Takım sporcularının saldırganlık ve öfke puanlarının ve antrenörlerin etik dışı davranış algısı ile ilgili sporcu algısı ölçeği toplam puanının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Tecrübesiz sporcuların saldırganlık düzeyleri daha yüksektir. Ayrıca yaşça büyük sporcuların antrenörlerinden algıladıkları etik dışı davranış algısı yaşça küçük sporculara göre daha fazladır. Sonuç olarak, sporcuların algıladıkları etik dışı davranış algısı arttıkça saldırganlık eylemlerinin ve öfke hislerinin arttığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Antrenör, etik, saldırganlık, öfke

Examination of Competitive Aggression and Anger Behaviors According to the Perception of Unethical Behavior of Athletes From Their Coaches

Abstract

The goal of this study is to investigate whether athletes vary by analyzing competitive aggression and anger behaviors according to the perception of unethical behaviors they experience from their coaches according to some independent variables. In the study, "Competitive aggressiveness and anger scale" developed by Maxwell and Moores (2007), the validity and reliability study was conducted by adapting Turkish by Gürbüz, Kural and Özbek (2019) and the "Athlete perception scale about coaches' unethical behaviors" developed by Güven and Öncü (2012) are used as data collection tool. Descriptive statistics, t test, one-way variance analysis (ANOVA), Tukey multiple comparison, Pearson correlation tests were used in the analysis of the data. According to the findings, it was determined that there was a positive and low level of relationship between aggression and anger size and the total score of the coaches' perception of unethical behavior and perceived athlete perception scale. There were no significant differences in nationality. While the lower size of aggression did not differ significantly in gender, the anger levels of male athletes were found to be higher. The total score of the athletes' perception of unethical behavior was not significantly different according to gender. It was found that the total score of Team athletes' aggression and anger scores and the athlete perception scale related to the coaches' perception of unethical behavior were higher. In experienced athletes have higher levels of aggression. In addition, older athletes' perception of unethical behavior from their coaches is higher than that of younger athletes. As a result, as the perception of unethical behavior by athletes increases, it can be said that acts of aggression and feelings of anger are scaled up as well.

Keywords: Coach, ethic, aggression, anger

* Sorumlu Yazar: Burcu GÜVENDİ

E-mail: burcuguvendi@gmail.com

Giriş

Günümüzde antrenörlük mesleği içinde yaşanan etik dışı davranışlar antrenörlüğün ve sporun saygınlığını azaltmaktadır. Sporun temel taşı olan antrenörler sporun eğitici kadrosu içinde yer alan ve sporun gelişmesinde oldukça önemli role sahip olan eğiticilerdir (Dolaşır, 2006). Spor ortamında bu denli önemli bir role sahip olan antrenör, sporcularının antrenman esnasında, müsabaka da ve sonrasında veya galibiyet ve yenilgi durumunda neler hissettiğini bilmeli ve sporcusunun yerine kendini koyabilmelidir (Karakoç ve ark., 2011). Antrenörlerin ortaya koyacağı davranışların insani boyutta kabul gören değerlere sahip olması gereklidir. Başka bir ifadeyle, tüm meslekler de olduğu gibi antrenörlük de evrensel değerler temelinde mesleki etik kurallara sahip olması beklenmektedir (Dolaşır-Tuncel ve Büyüköztürk, 2009). Antrenörlerin bazı olumsuz davranışları sporcunun memnuniyet düzeyini düşürerek, eğlence faktörünü azaltarak ve sporcunun hayal kırıklığı yaşamasına neden olarak sporu bırakmasına yol açabilir. Ayrıca başarısızlık korkusunun ortaya çıkmasına sebep olarak, sporcunun risk almasını engelleyebilir ve sporcunun kaygı düzeyini yükselterek hata yapma oranını yükseltebilir. İstenmeyen pek çok davranış öfke duygusu ile disiplin problemlerinin ortaya çıkmasına neden olabilir (Albrecht, 2003).

Öfke hissi doğal bir sezgi olmasına rağmen, öfke duygusunun kontrol altına alınamaması, saldırganlığa neden olabilmektedir. İşte bu sebepten öfke ve saldırganlık arasındaki ilişki yüksektir (Tuna, 2012). Saldırganlık ise, her zaman galip gelmek, kişileri yönetmek; işi bozmak, düşmanca, kırıcı, zorlayıcı davranış şekli olarak tanımlanmaktadır. Bir amaca yönelik saldırganca davranışlar bir kişiye, gruba ya da topluma yönelik olabilmektedir (Tiryaki, 2000). Literatüre bakıldığında sporu mücadeleci saldırgan bir oyun olduğu, tabiatı gereği içinde şiddet barındırdığı ifade edilmiş ve spor esnasında kurallı sert temasların şiddet içerikli olarak yansıtılmaması gerektiği ifade edilmiştir (Karagün ve Çağlayan, 2014). Sporda saldırganlığın azaltılması için saldırganlığın kökenlerinin bilinmesi ve antrenörlerin ve sporcuların sorumluluk almaları gerekmektedir (Doğan, 2005). Ancak sporun amacı dışında, etik ilkeleri ve ahlaki davranışları yansıtmayan; sporda yer alan saldırgan ve öfkeli hareketler, ülkemiz içinde önemli bir sorunu haline gelmiştir. Özellikle sporcuların her türlü gelişiminden sorumlu olan antrenörlerin sporcularını müsabaka öncesinde, sırasında ve sonrasında sporun etik ilkelerine uygun olarak motive etmesi gerekmektedir. Aksi yapılan durumlarda kazanma odaklı hırslar hem sporcunun

kariyerine zarar verebilir hem de sporun saygınlığını azaltabilir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, sporcuların antrenörlerinden algıladıkları etik dışı davranış algısına göre saldırganlık ve öfke davranışları incelenerek bazı bağımsız değişkenlere göre farklarını araştırmaktır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan modellerdir (Karasar, 2012).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenin tüm spor branşlarında yer alan sporcular oluştururken örneklemi ise; tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen futbol, basketbol, voleybol, kick boks, güreş, taekwondo, eskrim branşlarında farklı illerde spor yapan yaş ort.= 20,02±7,26 olan, ort.= 8,90±6,919 spor yılına sahip 56 kadın, 126 erkek olmak üzere toplamda 182 sporcu oluşturmaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Değişkenler

		n	%
Cinsiyet	Kadın	56	30,8
	Erkek	126	69,2
Millilik	Evet	66	36,3
	Hayır	116	63,7
Branş	Takım	78	42,9
	Bireysel	104	57,1
Yaş	15-17yaş	109	59,9
	18 Yaş ve Üzeri	73	40,1
Spor Yılı	1-5 Yıl	72	39,6
	6-10 Yıl	62	34,1
	11 Yıl ve Üzeri	48	26,4

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak; sporda saldırganlık ve öfke ölçeği ile antrenörün etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı ölçeği kullanılmıştır;

Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği: Maxwell ve Moores (2007) tarafından geliştirilen sporda saldırganlık ve öfke ölçeğinin Türkçeye uyarlaması Gürbüz, Kural ve Özbek (2019) tarafından yapılmıştır. Sporcuların müsabaka sırasındaki öfke ve

saldırganlık düzeylerini belirlenmesi için geçerli ve güvenilir bir ölçek olan sporda saldırganlık ve öfke ölçeği 12 maddelik ve "saldırganlık" ve "öfke" olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, Kesinlikle katılmıyorum (1), Tamamen Katılıyorum (5) olacak şekilde ifade edilen 5'li Likertskalası şeklinden puanlanmaktadır.

Antrenörün Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği: Güven ve Öncü (2012) tarafından geliştirilen ölçek 19 madde ve antrenör-sporcu ilişkisi boyutu, sportmenlik boyutu ve kişilik özellikleri boyutu olmak üzere üç faktörden oluşmaktadır. Ölçek ayrıca tek faktörlüdür ve ölçeğin, üç faktörlü olarak kullanılmasının yanı sıra tek faktörlü de kullanılması uygun görülmektedir. Tamamen Katılıyorum (5), Hiç Katılmıyorum (1) olacak şekilde ifade edilen 5'li Likert Skalası tipindedir (Güven ve Öncü, 2012).

Verilerin Analizi

Araştırmada veri analizinde SPSS 20 paket programı kullanılmış olup çalışma verilerinin dağılımını belirlemek için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Kolmogorov-Smirnov testi sonucu dağılımının normal dağılıma uygun olduğu belirlenmiştir. Araştırmada istatistiki yöntemde ise; betimsel istatistikler (frekans, aritmetik ortalama, standart sapma); t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Bonferroni çoklu karşılaştırma ve Pearson korelasyon testlerinden yararlanılmıştır.

Bulgular

Sporcuların antrenörlerinden algıladıkları etik dışı davranış algısına göre saldırganlık ve öfke davranışları incelenerek bazı bağımsız değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmak amacıyla yapılan çalışmanın bulguları aşağıdaki gibidir.

Tablo 2. Ölçeklere Ait Ortalama Değerleri

Ölçekler	N	Ort. ± Std. Sp.	
Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği	Saldırganlık	182	2,76±,867
	Öfke	182	2,04±,688
Antrenörlerin Etik Dışı Davranış Algısı İle İlgili Sporcu Algısı Ölçeği	Etik toplam	182	1,60±,718

Tablo 2 de ortalama değerlere bakıldığında katılımcıların sporda saldırganlık boyutunda kararsızlık yaşadıkları ancak öfke boyutuna katılmadıkları görülmüştür. Ayrıca katılımcıların antrenörlerinden etik dışı davranış algısına da katılmadıkları belirlenmiştir.

Tablo 3. Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği İle Antrenörlerin Etik Dışı Davranış Algısı ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği Korelasyon Analizi

Ölçekler		Antrenörlerin etik dışı davranış algısı ile ilgili sporcu algısı toplam puan	
Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği	Saldırganlık	r	,209**
		p	,005
	Öfke	r	,171
		p	,021
		N	182

Tablo 3 de yer alan korelasyon analizine göre sporda saldırganlık ve öfke ölçeği saldırganlık ve öfke alt boyutu ile antrenörlerin etik dışı davranış algısı ile ilgili sporcu algısı ölçeği toplam puanı arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Cinsiyete Göre Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği İle Antrenörlerin Etik Dışı Davranış Algısı ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği t-Testi Analizi

Ölçekler		Cinsiyet	n	Ort.± Std. Sp.	t	p
Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği	Saldırganlık	Kadın	56	2,83±,781	,711	,478
		Erkek	126	2,73±,904		
	Öfke	Kadın	56	1,87±,713	-2,229	,027
		Erkek	126	2,12±,665		
Antrenörlerin Etik Dışı Davranış Algısı ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği	Etik Toplam Puan	Kadın	56	1,73±,800	1,548	,123
		Erkek	126	1,55±,675		

Tablo 4 de sporda saldırganlık ve öfke ölçeğinin saldırganlık alt boyutunda cinsiyete anlamlı farklılık görülmezken ($p>0.05$), cinsiyete göre öfke alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Antrenörlerin etik dışı davranış algısı ile ilgili sporcu algısı ölçeği toplam puanında ise cinsiyete göre anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 5. Branşa Göre Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği İle Antrenörlerin Etik Dışı Davranış Algısı ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği t-Testi Analizi

Ölçekler		Branş	n	Ort.± Std. Sp	t	p
Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği	Saldırganlık	Takım	78	2,91±,884	2,051	,040
		Bireysel	104	2,65±,840		
	Öfke	Takım	78	2,21±,713	2,924	,003
		Bireysel	104	1,91±,642		
Antrenörlerin Etik Dışı Davranış Algısı ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği	Etik Toplam Puan	Takım	78	1,73±,752	2,109	,036
		Bireysel	104	1,51±,679		

Tablo 5 de sporcuların branşlarına göre sporda saldırganlık ve öfke ölçeği alt boyutlarında ve antrenörlerin etik dışı davranış algısı ile ilgili sporcu algısı ölçeği toplam puanında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Tablo 6. Millilik Durumuna Göre Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği İle Antrenörlerin Etik Dışı Davranış Algısı ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği t-Testi Analizi

Ölçekler	Millilik	n	Ort.± Std. Sp.	t	p
Saldırganlık	Evet	66	2,61±,778	-1,812	,061
	Hayır	116	2,85±,905		
	Evet	66	1,92±,631		
Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği	Hayır	116	2,11±,712	-1,746	,073
Antrenörlerin Etik Dışı Davranış Algısı ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği	Evet	66	1,60±,637	-,081	,936
	Hayır	116	1,61±,763		

Tablo 6 da yer alan analiz sonuçlarına bakıldığında sporcuların millilik durumuna göre sporda saldırganlık ve öfke ölçeği alt boyutlarında ve antrenörlerin etik dışı davranış algısı ile ilgili sporcu algısı ölçeği toplam puanında anlamlı farklılık görülmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 7. Spor Yılına Göre Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği İle Antrenörlerin Etik Dışı Davranış Algısı ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği Anova Testi Analizi

Ölçekler	Spor Yılı	n	Ort.±Std. Sp.	F	p	Bonferroni	
Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği	1-5 yıl	72	2,87±,891	3,378	,036	1-5 yıl	
	6-10 yıl	62	2,84±,875			>	
	11 yıl ve üzeri	48	2,48±,772			11 yıl ve üzeri	
	Öfke	1-5 yıl	72	2,07±,565	2,592	,078	-----
		6-10 yıl	62	2,15±,770			
		11 yıl ve üzeri	48	1,86±,720			
Antrenörlerin Etik Dışı Davranış Algısı ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği	1-5 yıl	72	1,47±,689	2,172	,117	-----	
	6-10 yıl	62	1,69±,750				
	11 yıl ve üzeri	48	1,70±,701				

Tablo 7 de spor yılına göre sporda saldırganlık ve öfke ölçeğinin saldırganlık alt boyutunda anlamlı farklılık görülürken ($p<0.05$), öfke alt boyutunda anlamlı farklılık görülmemiştir ($p>0.05$). Antrenörlerin etik dışı davranış algısı ile ilgili sporcu algısı ölçeği toplam puanında ise spor yılına göre anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirleyebilmek için örnek sayısındaki

farklılıklara bakılmaksızın uygulanabilen çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni testi kullanılmıştır.

Tablo 8. Yaşa Göre Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği İle Antrenörlerin Etik Dışı Davranış Algısı ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeği t-Testi Analizi

Ölçekler	Yaş	N	Ort.±Std. Sp.	t	p	
Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği	15-17 yaş	109	2,76±,863	-,002	,998	
	18 yaş ve üzeri	73	2,76±,879			
	Öfke	15-17 yaş	109	2,06±,631	,345	,730
		18 yaş ve üzeri	73	2,02±,769		
Antrenörlerin Etik Dışı Davranış Algısı ile İlgili Sporcu Algısı	15-17 yaş	109	1,50±,694	-2,356	,020	
Etik toplam	18 yaş ve üzeri	73	1,75±,732			

Tablo 8 de yaşa göre sporda saldırganlık ve öfke ölçeği alt boyutlarında anlamlı farklılık görülmezken ($p>0.05$), antrenörlerin etik dışı davranış algısı ile ilgili sporcu algısı ölçeği toplam puanında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma sporcuların antrenörlerinden algıladıkları etik dışı davranış algısına göre saldırganlık ve öfke davranışları incelenerek bazı bağımsız değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmak amacıyla yapılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre, sporcuların sporda saldırganlık boyutunda kararsızlık yaşadıkları öfke boyutuna ve antrenörlerinden algıladıkları etik dışı davranış algısına katılmadıkları görülmüştür. Buna göre sporcular antrenörlerinden etik dışı davranış germediklerini belirtmişlerdir. Çalışmamızla benzer olarak, Certel, Alkış ve Gürpınar (2018) yaptıkları çalışmada antrenörlerin mesleki etik ilkelere ortalamanın üstünde uygun davrandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Güvendi ve Işım (2019) tarafından yapılan çalışmada antrenörün etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı ölçeğinden sporcuların antrenör-sporcu ilişkisi ve kişilik özellikleri boyutuna katılmadıkları, sportmenlik boyutundaki etik dışı davranışlara ise hiç katılmadıkları görülmüştür. Güvendi ve ark. (2016) antrenörlerin etik ilkelere uyma düzeylerinin sorumluluk ve saygı alt boyutları puanları orta düzeyin/ortalamanın üzerinde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yapılan bu araştırma sonuçları çalışmamızı destekler niteliktedir. Çalışmamızdan farklı olarak Karakoç ve ark. (2011), sporcuların bakış açıları ile antrenörlerin etik dışı davranışlarını belirleyebilmek için yaptıkları

çalışmada, sporcuların antrenörlerin etik dışı davranışları sergilemeleri ile ilgili düşüncelerine “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde cevap verdikleri görülmüştür.

Araştırmada yapılan korelasyon analizine göre sporda saldırganlık ve öfke ölçeği saldırganlık ve öfke alt boyutu ile antrenörlerin etik dışı davranış algısı ile ilgili sporcu algısı ölçeği ile toplam puanı arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre sporcuların antrenörlerinden algıladıkları etik dışı davranış algısı arttıkça saldırganlık ve öfke düzeylerinin arttığı söylenebilir. Bu çalışma sonucuna benzer olarak, Güvendi ve Işım (2019), tarafından yapılan takım sporcularının antrenörlerinden algıladıkları etik dışı davranışlara göre ahlaktan uzaklaşma düzeyleri başlıklı araştırma sonucunda sporcuların antrenörlerinden algıladıkları etik dışı davranış arttıkça ahlaktan uzaklaşma düzeylerinin de arttığını tespit etmişlerdir.

Diğer bir sonuca göre sporda saldırganlık ve öfke ölçeğinin saldırganlık alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı farklılık görülmezken, öfke alt boyutunda da anlamlı farklar tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlarda erkeklerin öfke düzeylerinin kadın sporculardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmamızdan farklı olarak Demir ve ark. (2017), yaptıkları çalışma sonucunda cinsiyet göre öfke ifade tarzları alt boyutlarında anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür. Certel ve Bahadır (2012)’in çalışmalarında da kadın veya erkek sporcu olmanın sürekli öfke, içe ve dışa yönelik ve öfke kontrolünde anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmüştür. Kafalı ve ark. (2017), nın yaptığı çalışmada ise sporcuların fiziksel ve sözel saldırganlık, öfke, düşmanlık, ve ölçeğin toplamında erkek katılımcıların bayan katılımcılara göre daha yüksek puanlara ve dolayısıyla daha saldırgan tutumlara sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada cinsiyete göre antrenörlerin etik dışı davranış algısı ile ilgili sporcu algısı ölçeği toplam puanında anlamlı farklılık saptanamamıştır. Güven ve Öncü (2012) sporcuların antrenörlerinden algıladıkları etik dışı davranış algıları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Caz (2019) çalışmasının sonucunda kadın ve erkek sporcuların antrenörlerin etik dışı davranışları ile ilgili sporcuların algısında herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. Certel, Alkış ve Gürpınar (2018), antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerinin sporcuların cinsiyetlerine farklılaşmadığını ifade etmişlerdir. Benzer olarak Güvendi ve Işım (2019) antrenörün etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı ölçeğinde cinsiyete göre anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Bu çalışmada sporcuların branşlarına göre sporda saldırganlık ve öfke ölçeği alt boyutlarında ve antrenörlerin etik dışı davranış algısı ile ilgili sporcu algısı ölçeği toplam puanında takım anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu sonuca göre takım sporcuların antrenörlerinden algıladıkları etik dışı davranış algısı ile saldırganlık ve öfke boyutları ortalama puanlarının bireysel spor yapanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu çalışmadan farklı olarak Caz (2019) bireysel veya takım sporcuları arasında antrenörlerin etik dışı davranışları hakkındaki düşünce düzeyinde farklılık yaratmadığını belirtmiştir. Certel, Alkış ve Gürpınar (2018) antrenörlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerinin bireysel, takım ve mücadele sporları yapma durumlarına göre farklılaşmadığını belirtmiştir. Tutkun ve ark. (2010) bireysel spor yapanların yıkıcı ve edilgen saldırganlık puanlarının takım sporu yapanlara göre istatistiksel olarak anlamlı daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kafalı ve ark. (2017)'nin yaptıkları çalışma da ise katılımcıların fiziksel saldırganlık alt boyutunda düşmanlık alt boyutunda ve ölçeğin toplamında bireysel sporlarla uğraşan sporcuların takım sporcularının puanlarına göre daha yüksek puanlara ve dolayısıyla daha saldırgan tutumlara sahip olduğu görülürken öfke ve sözel saldırganlık alt boyutlarında ise anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Çalışmamızda sporcuların millilik durumlarına göre anlamlı farklılık belirlenmemiştir. Çalışmamızla benzer olarak Caz (2019), sporcuların millilik düzeyinin, antrenörlerin etik dışı davranışları hakkındaki düşünce düzeyinde farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşmıştır. Güvendi ve Işım (2019)'ın çalışmasında sporcuların millilik durumlarına göre antrenörün etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı ölçeğinde anlamlı farklılığa rastlanılmamıştır. Çalışmamızdan farklı olarak Güven ve Öncü (2012) milli olmayan sporcuların antrenörlerinin etik olmayan davranışları ile ilgili algılarının milli olan sporculara göre daha olumsuz olduğu görülmüştür.

Yaşa göre bakıldığında ise saldırganlık ve öfke alt boyutlarında anlamlı farklılık görülmezken 18 yaş ve üzerindeki sporcuların antrenörlerinden algıladıkları etik dışı davranış algısı 15-17 yaş arasındaki sporculara göre daha fazladır. Benzer olarak Güvendi ve Işım (2019)' da yaptıkları çalışmada, yaşa göre antrenörün etik dışı davranışları ile ilgili sporcu algısı ölçeğinin tüm alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğunu ve 19-21 yaş ve 23 yaş ve üzeri sporcuların antrenörlerinden algıladıkları etik dışı davranış ortalama puanlarının 16-18 yaşında olan sporculara göre daha yüksek olduğunu tespit edilmiştir. Buna göre yaş arttıkça antrenöründen algılanan etik dışı davranış algısının da arttığı söylenebilir. Çalışmamızla benzer olarak, Demir

ve ark. (2017)' da sporcular ile yaptığı çalışmada yaş değişkeni ile öfke alt boyutları arasında anlamlı farkın olmadığını ifade etmişlerdir. Saldırganlık ile ilgili yapılmış çalışmalara bakıldığında ise Ersoy, Tazegül, ve Sancaklı (2012) güreşçilerin yaşlarının saldırganlık üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Kafalı ve ark. (2017), ise sporcuların saldırganlık ve öfke düzeylerinin yaşa göre değişmediğini ifade etmişlerdir. Literatür bulguları çalışma sonuçlarımızı destekler niteliktedir.

Araştırma bulgularında spor yılına göre sporda saldırganlık ve öfke ölçeğinin saldırganlık alt boyutunda anlamlı farklılık görülürken, öfke alt boyutunda ise anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Buna göre, spor yılı düşük olan sporcuların saldırganlık puanlarının spor yılı yüksek olan diğer bir ifade ile tecrübeli sporculara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Çalışmada başka bir bulgu olan antrenörlerin etik dışı davranış algısı ile ilgili sporcu algısı ölçeği toplam puanında ise spor yılına göre anlamlı farklılık saptanmamıştır. Bu çalışma ile benzer olarak Caz (2019) amatör ve profesyonel olarak sınıflandırılmış sporculuk düzeyinin, antrenörlerin etik dışı davranışları hakkındaki düşünce düzeyinde farklılık yaratmadığını belirtmiştir.

Sonuç olarak sporcuların algıladıkları etik dışı davranış algısı arttıkça saldırganlık eylemlerini ve öfke hislerini arttırmaktadır. Bu durum özellikle antrenörlerin müsabakaya kazanma odaklı yaklaşımları ile sporcularını bu tarz eylemlerle motive etmelerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Erkek sporcuların yapıları gereği daha fazla öfkelenildiği söylenebilir. Çalışmamıza katılan takım sporcularının çoğunluğunun futbol ve basketbol oyuncuları olduğu düşünüldüğünde bu branşların daha fazla kazanma odaklı olması ve kazanmanın sadece birey için değil takım ve yöneticiler içinde büyük anlam ifade etmesinden dolayı antrenörler, gerek yönetimin talepleri ya da kendi kişisel hırsları yüzünden kazanmak adına etik olmayan davranışlar sergileyebilmekte ve sporcularını da bu doğrultuda etkileyebilmektedir. Bu durumda sporcuların öfke hislerinin yoğunlaşmasına ve saldırganlık eylemlerini sergilemelerine yol açmaktadır diyebiliriz. Spora yeni başlamış sporcuların tecrübesiz olmalarından dolayı davranışlarını kontrol etmekte zorlandıkları söylenebilir. Son olarak yaşça daha büyük sporcuların spor ortamından edindikleri bilgi birikimi ile birlikte antrenörlerin isteklerinin ya da taleplerinin sonucunun ne ile sonuçlanabileceğinin farkında olduklarını ve yorumlayabildiklerini söyleyebiliriz. Bu bağlamda federasyonların kulüplere zorunlu olacak şekilde antrenörlerin uymaları gereken etik ilkelerin seminerler düzenlenerek

sporculara duyurulmasını ile sporcuların farkındalıklarının arttırılması sağlanarak sporda görülen etik dışı davranışların azalabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Albrecht, R. (2003). Positive Coaching, Motivation and Communication. Research Study For The Study of Young Sports, Michigan State University. (<https://slideplayer.com/slide/5177545/>).
- Caz, Ç. (2019). Antrenörlerin Sergilemiş Olduğu Etik Dışı Davranışların Sporcu Gözüyle Değerlendirilmesi. *Gelecek Vizyonlar Dergisi*, 3(1), 20-25.
- Certel, Z.,&Bahadır, Z. (2012). Takım Sporunu Yapan Sporcularda Benlik Saygısı ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı İlişkisinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(2), 157-164.
- Certel, Z., Alkış, A., & Gürpınar, B. (2018). Antrenörlerin Mesleki Etik İlkelerine Uyma Düzeylerinin Antrenör ve Sporcu Gözüyle Değerlendirilmesi. *Mediterranea Journal Of Humanities*, 8(2), 223-231.
- Demir, H., Sezan, T., Demirel, H., Yalçın, Y. G.,&Altın, M. (2017). Sporcuların Öfke İfade Tarzları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 408-414.
- Doğan, O. (2005). Spor Psikolojisi. Nobel: Adana.
- Dolaşır, S. (2006). Antrenörlük Etiği ve İlkeleri, Gazi Kitapevi, Baran Ofset: Ankara.
- Dolaşır-Tuncel, S.,&Büyüköztürk, Ş. (2009). Antrenörlerin Mesleki Etik İlkeleri Nelerdir? Nasıl Ölçülür? Ölçek Geliştirme: Ölçeğin Geçerlik ve Güvenirliği. *Spor Bilimleri Dergisi*, 7(4), 159-168.
- Ersoy, A.,Tazegül, Ü.,& Sancaklı, H. (2012). Güreşçilerin Saldırganlık Düzeylerinin Sosyo Demografik Açısından İncelenmesi (Ankara Örneği). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 385-397.
- Güvendi, B.,&İsim, A. T. (2019). Moral Disengagement Level of Team Athletes Depending on Unethical Behaviors They Perceived from Their Coaches. *Journal of Education and Learning*, 8(4), 83-92.
- Gürbüz, B., Kural, S.,& Özbek, O. (2019). Sporda Saldırganlık ve Öfke Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 206-217.

- Güven, Ö.,& Öncü, E. (2012). Antrenörlerin Etik Dışı Davranışları ile İlgili Sporcu Algısı Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2), 67-75.
- Güvendi, B., Türksoy, A., Keskin, N., Altıncı, E.E.,&Şahin, S. (2016). Antrenörlerin Mesleki Etik İlkelerine Uyma Düzeyleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi* Sayı: 7, 43-61.
- Kafalı, S., Hünkar, İ., Keçeci, O.,& Demiray, E. (2017). Bireysel Spor ve Takım Sporunu Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin Araştırılması. *Journal of International Social Research*, 10(50), 386-390.
- Karagün, E.,&Çağlayan, Ç. (2014). Sporcuların Şiddete Maruz Kalma Durumları ile Öfke Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:28, 113-127.
- Karakoç, Ö., Yüksek, S., Aydın, A.D., Karakoç, B., Yetiş, Ü.,&Baydil, B. (2011). Milli takım düzeyindeki erkek judocularının kulüp antrenörlerinde gözlemledikleri etik dışı davranışlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 321-332.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel: Ankara.
- Tiryaki, Ş. (2000). *Spor Psikolojisi*. Eylül: Ankara.
- Tuna, D.(2012). *Çözüm Odaklı Kısa Süreli Yaklaşımına Dayalı Öfke Kontrolü Eğitim Programının Lise Öğrencilerinin Öfke Kontrolü ve İletişim Becerileri Düzeylerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tutkun, E., Güner, B. Ç., Ağaoğlu, S. A., & Soslu, R. (2010). Takım Sporları ve Bireysel Sporları Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 23-29.